

Maktabgacha boʻlgan yoshdagi bolalarda chet tillarini oʻqitishning ilmiy pedagogik asoslari

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Pedagogika fakulteti Boshlangʻich talim yoʻnalishi
5-BT-22 guruh talabasi **Ismayilova Gulshoda**
Tel:+99897 350 11 14

Annotatsiya. Maqolada boshlangʻich taʼlimdagi bolalarga ingliz tili oʻqitishning zarurat ekanligi asoslanib, chet tilini oʻqitish boshlangʻich taʼlim yoshidan boshlab amalga oshirishning afzalliklari haqida fikr yuritilgan boʻlib, boshlangʻich taʼlim yoshdagi bolalarga chet tili oʻqitishning eng zamonaviy va samarali usullari sifatida oʻyin texnologiyasi, axborot-kommunikatsiya vositalari va multfilmlardan foydalanish imkoniyatlari haqidagi mulohazalar keltirilgan. Bu esa, oʻz navbatida, tegishli chet til oʻqitish texnologiyasini qoʻllashni taqozo etadi. Bundan tashqari ushbu maqolada maktab oʻquvchilariga ingliz tilini oʻrgatish usullari, ularni darsga boʻlgan qiziqishlarini oshirish haqida soʻz boradi. Dars jarayonida oʻquvchilar diqqatini jamlash, yangi soʻzlarni yodlatish usullari, turli xil shunga oʻxshash oʻqitish metodikalari ifodalangan.

Kalit soʻzlar: pedagog, xorijiy tillar, oʻqituvchi masʼuliyati, 3 4 5 6 soʻz metodi, yashil ruchka, 80/20 usuli, texnologiya, multfilm, kommunikatsiya, Shexter usuli.

Abstract. Based on the necessity of teaching English to children in primary education, this article discusses the advantages of teaching a foreign language from the age of primary education, and the most modern and effective method of teaching a foreign language to children of primary education age. comments on possibilities of using game technology, information and communication tools and cartoons are presented as methods. This, in turn, requires the use of appropriate foreign language teaching technology. In addition, this article talks about ways to teach English to schoolchildren, to increase their interest in the lesson. In the course of the lesson, methods of concentrating students' attention, memorizing new words, and various similar teaching methods are presented.

Key words: pedagogue, foreign languages, teacher's responsibility, 3 4 5 6 word method, green pen, 80/20 method, technology, cartoon, communication, Schechter's method.

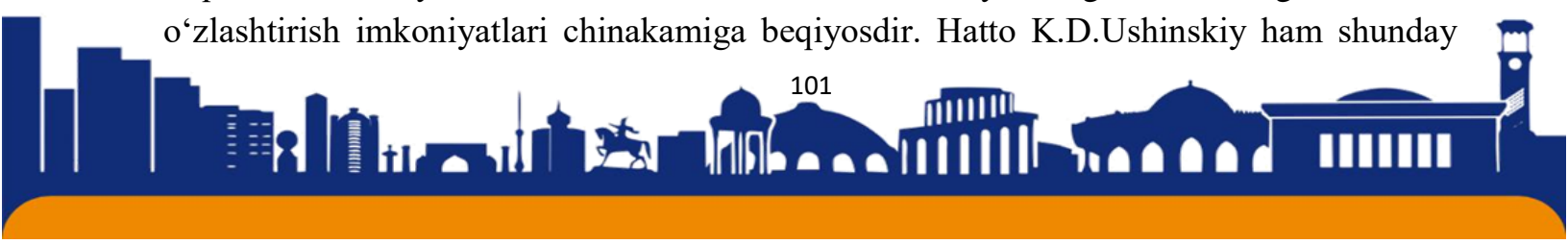
KIRISH.

Olimlarning fikricha ingliz tilini oʻrganishni ancha ertaroq boshlashni tavsiya etadi. Bundan tashqari hozirgi kunda ingliz tili eng rivojlangan tillar sirasiga kirmoqda. Ingliz tili insonning har bir bosayotgan qadami uchun kerak boʻlmoqda. Shu sababli,

2015- yildan boshlab O‘zbekistondagi barcha oliy yurtlarda hamda maktablarda ingliz tili fani o‘qitila boshladi. Ingliz tilini ko‘plab insonlar, ayniqsa, yoshlar qiziqib o‘rganishmoqda. O‘qituvchi orqali fan seviladi deganlaridek, fanlarning qiziqarli bo‘lishi, dars jarayoni samarali o‘tishi, bularning barchasi albatta o‘qituvchiga va uning o‘qitish metodikasiga bog‘liq. Chet til – bu xorijiy mamlakat tilidir. Respublikamizda G‘arbiy Yevropa tillari va Sharq tillari o‘qitilib kelinmoqda. Bu tillar ta‘lim muassalarining o‘quv rejalaridan o‘rin olgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA.

Mamlakatimiz mustaqillikka erishgandan so‘ng, chet tillarini o‘rganish rivojlandi va yoshlar uchun ko‘plab kitoblar sotib olindi. Bugun jahon hamjamiyati o‘ziga munosib o‘rin egallashga intilayotgan mamlakatlarimiz uchun, chet ellik sheriklarimiz bilan hamjihatlikda, hamkorlikda o‘z buyuk kelajagini qurayotgan xalqimiz uchun imkoniyatlar tillarni mukammal bilishning ahamiyatini oshirishning hojati yo‘qdir. Hozirgi kunda barcha bilim yurtlarida ingliz tili fani darslik sifatida kiritildi. Yuqorida ta‘kidlaganimizdek, o‘qituvchi orqali fan seviladi. Bunda o‘qituvchi o‘z darsiga mas‘uliyatli bo‘lishlari kerak. Ya‘ni darsga kirishda yaxshi kayfiyat bilan kirishi va o‘quvchilarga mehribon bo‘lishi kerak. Albatta bu o‘quvchilar kayfiyatiga va darsga bo‘lgan qiziqishlariga ta‘sir qiladi. Bundan tashqari o‘quvchilarni darsga qiziqtirish va ingliz tilini yaxshi o‘rganishlari uchun ko‘plab metodikalar mavjud. Masalan, barchamizga ma‘lumki, pedagoglar o‘quvchi xatolarini qizil ruchkada tekshirishadi. Aksincha, o‘qituvchilar yashil ruchkada ularning to‘g‘ri yozilgan so‘zlarini tekshirishsa va ularni rag‘batlantirsa, ya‘ni e‘tiborni kamchilikka emas yutuqqa qaratsa, albatta, o‘quvchida o‘ziga bo‘lgan ishonch va bu fanga bo‘lgan qiziqish ortadi. Bundan tashqari yana, o‘quvchilar fikrini jamlashi uchun 3 4 5 6 metodikasi ham qo‘l keladi. Ya‘ni, dars boshida doskaga 3 4 5 6 ta katakli jadval chiziladi hamda ulardan o‘tgan dars yodlagan so‘zlarini shu katak ichiga joylashtirish so‘raladi. Albatta, bu metodika o‘quvchilar diqqatini jamlashga va o‘tgan mavzuni eslab olishga yordam beradi. Yana bir metodikalardan biri bu 80/20 usuli. Bu usul pedagoglar uchun judayam foydali. Bu o‘quvchilarni to‘g‘ri yo‘naltirishga va bilimini oshirishga yordam beradi. Misol uchun, tadbirkorlarda bir gap bor: mijoz 20 foiz ,tadbirkor 80 foiz gapirsa, bunda tadbirkor 30 foiz natijaga erishadi, aksincha, tadbirkor 20 foiz, mijoz esa 80 foiz gapirsa bunda tadbirkor 100 foiz natijaga erishadi. Bu yerda o‘qituvchi 80 foiz o‘quvchilarning faolligini oshirishi, 20 foizi esa ularni yo‘naltirib turishini bildirmoqda. Shunda 100 foiz o‘quvchi darsni yaxshi o‘zlashtiradi. Ma‘lumki, erta yoshdagi bolalarning chet tilini o‘zlashtirish imkoniyatlari chinakamiga beqiyosdir. Hatto K.D.Ushinskiy ham shunday

deb yozgan edi: “Bola biz bir necha yil ichida o‘rgana olmaydigan darajada chet tilini bir necha oyda o‘rganadi”. Boshlang‘ich ta‘lim ta‘lim yoshidagi bolalarga chet tilini o‘qitishda quyidagi o‘yinlardan foydalanish tavsiya etiladi:

1. Vaziyatli o‘yinlar;
2. Raqobatbardosh o‘yinlar;
3. Ritmik musiqiy o‘yinlar;
4. Badiiy-ijodiy o‘yinlar .

Vaziyatli o‘yinlar - u yoki bu sabablarga ko‘ra aloqa vaziyatlarini simulyatsiya qiladigan rol o‘ynash o‘yinlarini o‘z ichiga oladi. Rol o‘ynash bu bolalarning muayyan rollarini bajarish, turli xil hayotiy vaziyatlar o‘ynaladigan o‘yin faoliyati hisoblanadi. Masalan, sotuvchi - xaridor, shifokor -bemor va boshqalar. Raqobatbardosh o‘yinlar - lug‘at va savodxonlikni targ‘ib qiluvchi ko‘pgina o‘yinlarni o‘z ichiga oladi. Bu turdagi o‘yinlarga krossvord, kim oshdi savdolari, buyruqlarni bajarish va shu kabi o‘yinlar kiradi. Ritmik musiqiy o‘yinlar - bu har qanday an‘anaviy o‘yinlardan farqli ravishda , masalan, sheriklar tanlovi bilan raqs tushadigan o‘yinlar bo‘lib, bu muloqot qobiliyatlarni o‘zlashtirishga emas, balki nutqning fonetik jihatlarini yaxshilashga yordam beradigan o‘yinlar sirasiga kiradi. Badiiy - ijodiy o‘yinlar - bunday o‘yinlar bolaning badiiy ijod chegarasida turgan faoliyat turi bo‘lib, bunday o‘yinlar orqali bolalarning ichki dunyosini kashf qilish mumkin. Bunday metodikalardan tashqari multfilmlar ham bolalar uchun ingliz tilini o‘rganishda eng yaxshi yordamchi hisoblanadi. Bolalar multfilmlarni yaxshi ko‘radilar va ularni ketma-ket tomosha qilish ularga pozitiv kayfiyat bag‘ishlaydi. Shuning uchun ingliz tilidagi multfilmlar bir vaqtning o‘zida bolalarning pozitiv-kommunikativ sifatlarini shakllantirish bilan birga chet tilini o‘rgatishning ko‘plab muammolarini hal qilishga yordam beradi.

Boshlang‘ich ta‘lim ta‘limda ingliz tilini o‘rganish “Shexter” usuli, ya’ni “nazariydan amaliyotga” klassik modelga emas, balki teskari, tabiiyroq idrok tizimiga asoslanadi. Bunda bolalarga ona tilimizni o‘rgatishimiz juda qulay. Yosh bolalar qanday gapirishni bilmaydilar. O‘qituvchilar tomonidan kerakli jumlar va nutq qismlarini qurish qoidalarini tushuntirilib, didaktik o‘yinlar orqali ingliz tilini zamonaviy usullarda o‘rgatiladi. Ingliz tilining ushbu texnikasi uch bosqichdan iborat: birinchidan so‘zlar va iboralar, ikkinchi va uchinchi bosqichda grammatik va sintaktik tuzilmalardan foydalanish samaradorligi pedagog va psixologlar nuqtai nazaridan eng muvaffaqiyatlilardan biri hisoblanadi. Bu usulning boshidanoq bolalar bilan ingliz tilida ishlashning ma‘lum bir uslubini rivojlantirish, muloqotning eng odatiy holatlariga mos keladigan so‘zlardan foydalanish kerak. Bunday so‘zlar (salomlashish, xayrlashish, qisqa

mashqlar, ingliz tilida qabul qilingan xushmuomalalik formulalaridan foydalanish) bolalarga chet tili aloqasini o'rnatishga imkon beradi, ingliz tiliga o'tishni osonlashtiradi, bolalarga dars boshlanganligini, endi darsning ma'lum bir bosqichi o'tishini ko'rsatadi. Metodning muvaffaqiyatli bo'lishining eng muhim sharti bolalarning nutq-fikrlash faoliyatini faollashtirish va ularni chet tili muloqotiga jalb qilishdir.

MUHOKAMA

Bolalarda ingliz tilini o'qitishda o'quvchilarni yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda, ulardagi chet tilini o'zlashtirishga bo'lgan qiziqish, ehtiyojni to'la qondirishga yordam beruvchi pedagogik texnologiyalarga asoslangan zamonaviy didaktik ishlanmalarni tayyorlash va ularni amalga oshirishning mustahkam mexanizmini ishlab chiqish muaommoning amaliy yechimini ta'minlaydi.

Yosh bolalarni ingliz tilini o'rganish uchun qiziqarli va rag'batlantiruvchi turli vaziyatlar hosil qilish va bolalarni unda faol ishtrok etishlarini ta'minlash barcha mavjud imkoniyatlardan foydalanish ayniqsa muhim ahamiyatga ega. Bolaning tayyorligi har qanday bola alohida shaxs individ hisoblanadi, tabiiyki ulardagi rivojlanish bosqichlari ham bir biridan farq qiladi. Psixologlarning fikricha bolani erta yoshdan gapirishga majbur qilish yoki uni tengdoshlariga qiyoslab rivojlantirishga harakat qilish ko'p hollarda aks ta'sirini beradi va yaxshi bo'lmagan natijalarga olib keladi. Maktab yoshidagi bolalarga chet tilini o'rgatishda psixologik-pedagogik xususiyatlarni, ya'ni ularning qiziquvchanliklarini va serhafsasaliklarini inobatga olish lozim. Shuningdek, bolalar uzoq muddat davomida o'z diqqatlarini bir turdagi faoliyatga qarata olmasliklarini yodda tutish zarur .

Xulosa.

Pedagoglar o'quvchilariga shu kabi metodikalarni qo'llashsa, dars judayam qiziqarli hamda o'quvchi uchun juda foydali bo'ladi. Darslar qanchalik qiziq bo'lsa, o'quvchi darsga emas, xuddiki dam olishga kelgandek u fanni maroq bilan o'rganadi. Shu sababli, o'qituvchilar bu metodlardan foydalanishlari lozim. Shunday qilib boshlang'ich ta'lim yoshdagi bolalarga chet tilini o'qitishda o'yin texnologiyasidan foydalanish va axborot - kommunikatsiya usullaridan foydalanish bolalarning proksimal rivojlanish zonasiga yo'naltirilgan bo'lib, pedagogik maqsadni bola uchun jozibali faoliyat motivi bilan birlashtiradi. Boshlang'ich ta'lim yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatishda yoshiga mos ijodiy va didaktik o'yinlar va ochiq mashg'ulotlar bilan ularning shaxsiy kamolotini zamonaviy usullar asosida shakillantirish mumkin. Ta'limda har bir mashg'ulotning yangicha axborot texnologiyalari va kompyuter qurilmalaridan muvaffaqiyatli foydalanish, ko'rgazmali materiallardan bolalar uchun foydali maxsulotlarni tadbiiq qilish

va natijasini mustahkamlash o'quvchi bilimini mustahkamlash uchun eng zo'r usul hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1.Muminova F.M. "Ingliz tilini o'qitishda zamonaviy innovatsion texnologiyalaridan foydalanish,,

2. "O'QITUVCHI" NASHRIYOT-MATBAA IJODIY UYI . Toshkent 2012.

3. David A. J, Eggen, P Kauchak. O'qitish usullari. Talabalarning bilim olishini targ'ib qilish[M] 2002.

4. Jalolov J.J. Chet til o'qitish metodikasi.-T.:O'qituvchi,2016 y.

Veb-sayt:

1. . "Tafakkur manzili" internet web-sahifasi.

2. ACADEMIC RESEARCH IN EDUCATIONAL SCIENCES google web – site.

